

Létezik-e maradandó szeretet?

25 éve halt meg Karl Rahner

Amikor az egyik innsbrucki egyetemista lány lelki problémákba bonyolódott, és nem tudta elkészíteni diplomamunkáját, Rahner, az akkor már világhírű professzor hazacipelte az összegyűjtött anyagot, és haladéktalanul legépelte az egészet. Az innsbrucki jezsuita kollégiumban, ahol lakott, törte magát az asztali szolgálatért: aközben ugyanis le tudott csípni egy kis kenyert és húst a nagyívó városi csavargók számára, akik betértek hozzá a fogadószobába (és akiknek az élet-történetére oly kíváncsi volt).

Ilyen volt ő, az évszázad teológusa, Innsbruck, München és Münster professzora, a világhírű tudós, akinek határidőnaplója egyetlen tizenöt előadói utat tartalmazott, és akiről tudni lehetett, hogy előadásait sosem ismételte meg, minden fellépésére külön készült ez a mindig tökéletesen koncentrált szellemi akrobata, aki könyvsorozatokot és folyóiratokat alapított, püspököknek adott tanácsot, és csak úgy mellékesen az általa kiadott tízkötetes lexikon 30 000 szócikkét korrektúrázta. Ennek a fenomenális igavonó baromnak kimeríthetetlen időtartalékai voltak, ha valakinek szüksége volt rá.

Tanítványa, Johann Baptist Metz „a hit atyjának” nevezte, olyan tudósnak, akit korábban „misztikus teológusnak” hívtak volna, aki keresi Istent, és akinek tapasztalatai vannak Istenről: „Ő nemcsak előre megfogalmazott hitet tanított és oktatott, hanem bele is plántálta a hitet az életbe.” Karl Rahner határtalanította a kegyelem értelmezését, mondta Metz: „A misztika meredek tornyaiba befalazott istentapasztalatot becsalogatta korunk rettenetesen profán hétköznapi életébe. Ő mindenkit képesnek tartott arra, hogy élete mély evilágiságban megtapasztalja a kimondhatatlan titkot.”

Megszólaltatni az öreg Anyaszentegyházat a maga fogyatékoságaival és kincseivel, illetve a mai szkeptikus embert a maga vágyaival és problémáival – kezdetől fogva erre törekedett. A fiatal Rahner, aki 1904-ben született, és 1922-ben lépett be a jezsuiták noviciátusába, nagy lelkesedéssel abszolválta az elit rendben kötelező, híresen alapos tanulmányokat; az akkoriban még általában latinul megtartott előadásokon olyan buzgósággal vett részt, hogy kaján társai a „fafej” gúnynévet ragasztották rá.

De az, hogy könyvhegyekbe és végtelen spekulációkba állta bele magát, sosem volt öncélú. Megszállottként gyűjtötte a válaszokat és tapasztalatokat, mivel osztozott a modern ember vágyaiban és problémáiban, és sosem hagyta abba a kérdezést. Tizenkét tanulmányi év után kezdte meg dogmatikai előadásait Bécsben, munkatársa volt az ottani lelkipásztori intézetnek, és megtartotta első előadói útjait. Ettől kezdve szinte sosem utasított vissza felkérést, ha meghívták, hogy beszéljen valahol, vagy mégoly banális témáról írjon. Beszélgetett egyetemei hallgatókkal, tanítónőkkel, apáccal, pszichiáterekkel, túlszűfolt előadótermekben és anyák szűk körű összejövetelein adott elő, türelmesen adott interjút, ezredszers is. Írt Isten emberré válásáról és Európa jövőjéről, az atomfegyverekről, a sajtóetikáról, a Jézus Szíve-tiszteletről és arról, hogy Auschwitz után lehet-e még hinni Istenben.

Karl Rahner döntő szerepet játszott a II. Vatikáni Zsinaton. König bécsi bíboros érsek személyes tanácsadójaként elvitte magával Rómába, ahol roppant nagy tudásával, szolid érvelésével és tökéletes latinságával még az őskonzervatív kúriai hivatalnokok körében is tiszteletet vívott ki magának. Gondolkodása befolyásolta a zsinat vitáit és dokumentumait – az a gondolkodás, amely az ember tapasztalataiból és vágyaiból indul ki, amikor Isten valóságáról akar beszélni.

Rahner szerint az egzisztenciális kérdések vezetnek el az embert önmagán túlra, és sejtetik meg vele az Örökkévalót, akinek létét köszönheti: Van-e értelme az életnek? Létezik-e maradandó szeretet? Van-e kivezető út, ha bűnbe bonyolódtam? Van-e értelme a hűségnek? Nem szeretet az, amelyik nem támaszt reményt egy még nagyobb, állandó szeretetre. Az igazság keresése, a felelősség, a radikális, fenntartás nélküli szeretet – mindez olyan abszolút igényt támaszt, amely meghaladja az e világi tapasztalatokat.

Amikor valaki hirtelen kellehetetlenül felfogja teljes szabadságát és felelősségét, amikor mer feltétel nélkül szeretni, fenntartások és kikapuk nélkül, amikor megtapasztalja a tiszta szépséget vagy a kilátástalan bűnösséget, amikor olyan vágyakozás támad benne, amely csillapíthatatlannak tűnik – akkor mindig Istennel találkozik saját egzisztenciájában. Amikor valaki valóban totálisan szóba áll a másikkal, tudatában minden ilyen kapcsolat végességének, törekenységének, megbízhatatlanságának, vállalva annak kockázatát, hogy becsapják és elárulják – amikor egy ember megteszi ezt, akkor a szeretett személyben egyidejűleg arra is igent mond, aki az effajta szeretet alapja, s a radikális bizalmat hordozza és igazolja. Csak ekkor van értelme a csalódott és elárult szeretetnek is. Másrészt szólva: Amikor valaki bátran remél minden szívszorító félelem ellenére, amikor valaki valóban jó egy másik emberhez, anélkül hogy számítana a halás viszonzásra, amikor valaki képes megbocsátani anélkül, hogy valaha is megjutalmazná ezért, amikor tisztán lelkiismerete alapján dönt valami mellett, amikor képes elfogadni a kétségbeesést, és a végső bizalom alapján begyakorolni a halált a hétköznapiakban – minden ilyen esetben a szabaddá tevő kegyelemről szerez tapasztalatot, s átalakító módon az lép be az életébe, akit a keresztények – és nem csupán ők – Istennek neveznek.

Ki segíthetne inkább az embereknek felfedezni ezt az Istent, akit régóta magukban hordoznak anélkül, hogy tudnák – ki tudná ezt jobban megtenni, mint az egyház, amelyben hosszú évszázadok vágyakozásai és hitbéli tapasztalatai gyűltek össze? De amikor Rahner megöregedett, úgy látta, hogy a zsinat egyházának lendülete megroppant: a helyett, hogy „fergetegesen, izzón és világítóan” hirdetné az Istenről szóló üzenetet, már csak a korrekt tanításon örködik elhárító aggodalmaskodással.

Rahner azt kérdezte egyszer: „Miért léteznek pápai körlevelek minden lehetséges témáról, és miért nem léteznek Istenről, és az ő megtapasztalásának lehetőségéről?” Majd így folytatta: „Sokkal radikálisabban és elevenebben kellene beszélni a kereszténység igazságáról! Ehelyett a kispolgári mentalitást ápolják, kitérnek a társadalompolitikai kihívások elől, és ez talán nagyobb eretnokség, mint ha egy keresztény kétségbe vonja az angyalok létezését vagy az eredeti bűn tanát. A keresztények helye nem a tisztességesek és az önmagukat igaznak tartók körében van, hanem a társadalom peremén, az emberi kétségbeesés gyújtópontjain: valószínűleg ott lehetett megtalálni annak idején a názáreti Jézust is.”

A 80. születésnapját köszöntő ünnepségek után Rahner légszomjjal kórházba szállították, ahol három héttel később, 1984. március 30-án békésen örökre elaludt.

Christian Feldmann

Forrás: Kirche In, 2008/4